

LÉLEKTŐL LÉLEKIG

HAZATÉRÉS HARANGZUGÁSBAN

Néhány évvel ezelőtt egy karácsonyi előadásban — talán a legelsőben azok között, amelyeket aztán évről-évre tartottam — megpróbáltam megkeresni a messzeségen át azoknak a magyaroknak a kezét, akikkel gondolatban úgyszólván mindig együtt vagyunk. Néhány héttel Karácsony előtt nagy csapás ért — elvesztettem az édesanyámat — és most még természetesebb volt a mások keze után nyúlni, más szenvedőkkel együtt lenni. *A magyar ember Isten trónusa előtt* — ez volt az előadás címe. És jól esett végigélni sok-sok ezer magyarral együtt, akiknek lelkét akkor magam körül éreztem, a viharos századokat, amikor a kemény derekú, de hajlékony lelkű nép oly sokszor verte mellét, oly sokszor borult templomainak hideg márványára, miközben testvériesen összefonódott a „Boldogasszony Anyánk“ s a „Te benned bízunk eleitől fogva“, az „Ének Szent László királyról“ s az „Erős vár a mi Istenünk...“

Hála Istennek, a magyar életszemléletben az idők folyamán példátlan erővel ötvöződött össze a lélek két legnemesebb érzése: a magyar ember vallásos áhitatát és hazafiságát már nagyon régóta nem lehet szétválasztani. A magyar papság nemcsak kultúrát adott híveinek, hanem szíve vérért is, ha kellett, s a világháború idején sokszor látjuk a tűzvonalban azokat, akiket a törvény a fegyveres szolgálattól mentesített. S hiába gúnyolták később a kommunista uszítók a magyar Egyházakat azért, hogy megáldották a zászlókat: ezt a vádat csak olyanok emelhették, akik számára a magyar lelkiség egészen idegen volt. A zászlók megáldása, a teológus diákok harctérre sietése nem azt jelenti, hogy íme, a keresztény papság előmozdította a „háborús öldöklést“, hanem csak azt, hogy a magyar ember számára annyira szent a haza szolgálata, hogy a legfontosabb áldozat pillanatában nem lehet megtagadni tőle azt a hitet, hogy Istene közel van hozzá. Az ő lelkét az eszmények túlvilágába nem walkürok viszik, nem hurik várják: ő az eszményi áldozat isteni példaadóját, a Krisztust látja az ég megnyíló kárpitjában.

Emlékszem a kommunizmus bukását követő első napra. Vasárnap volt és a templomban hosszú hónapok után először kapott szárnyra a himnusz. Bátorralanul, mert mindenki sírt. S utána, a ragyogó augusztusi napon rögtönzött népgyűlést tartott a falu népe. Minden kibuggyant most belőlünk, amit el kellett fojtani. Szó esett a hazáról, a társadalom egységéről, a magántulajdon szentségéről. De semmi sem hatott úgy a falu magyar népére, mint az a beszéd, amely a visszatérő Krisztusról szólt és arról, hogy a vallás nem „magánügy“, hanem minden magyarnak közös s legelsőrendű szívügye. Aki ezt a tanulságot csak egy pillanatra is elfelejtené, lehet mester a politikai játékban, de sohasem számíthat a magyar népre, mert nem érthetik egymást igazán.

Ezért volt olyan magától értetődő, hogy a nemzet első nagy örömnepén harangok szóltak régi, tisztes templomokból, körmenetek indultak és lelkészek fogadták a hazatérő magyar katonát. Mögöttük Krisztus tárta ki karjait annak, aki megbűnhötte már a multat s talán a jövőt is: a magyarnak, aki egy hittel kettőt szeret: a magyarok Istenét és a földet, amelyen kívül nincsen számára hely.

Hankiss János

SZLOVÁK HIMNUSZ — MAGYAR NÓTA

A világháború előtt kevesen tudták, de utána szélesebb körben vált ismeretessé, hogy egy elterjedt régi magyar nótánk és egyik szlovák nemzeti dal melódiája azonos. A békés együttélés idején nem keltett a dolog különösebb feltűnést, elvégre nem egy dallamunk volt, amely mind a két oldalra szolgált, magyar nyelvterületen magyar szöveggel énekelték, a másikon szlovákul. Az elválás után azonban mintha csak a szellemi értékek is fölszámolásra kerültek volna, ennek a dalnak hovatarozása is szóba jött.

A magyar és szlovák szöveg közt nincs semmi összefüggés. A magyar szöveg szerelmi vers, a szlovák hazafias. A magyar szöveg első ismert közléje Erdélyi János.¹ A szöveg öt versszaka így szól:

<p>1. Azt mondják: nem adnak
Engem ga'ambomnak,
Hancim inkább másnak,
Annak a hat ökrös
Fekete subásnak.</p>	<p>3. Megkínál csókjával,
Piros szamócával,
Melyet az ujjával
Csipegetett, midőn
Künn volt a nyájával.</p>
<p>2. Pedig az én rózsám,
Ha szelíden néz rám,
Vagy ha csókot hint rám,
Tizenkét ökörért
Csakugyan nem adnám.</p>	<p>4. Igérte, hogy mához
Két hétre gyűrűt hoz,
Azután oltárhoz
Térdepelend velem,
S elviszen magához.</p>
<p>5. Édes anyám, kérem,
Ne hűtse meg vérem,
Hiszen azt ígérem,
Hogy én a rózsámmal
Holtomig beérem.</p>	

A vers első pillanatra elárulja, hogy nem népi termék, hanem a népieséget szenvelgő műköltészet egyik egyenetlen értékű poémája. Nincs is nyoma sehohsem népköltési gyűjteményeinkben. A falusi népnek sem az érzelgős, papirosízű szöveg, sem a lány dallam nem kellett. Városi népdal lett belőle, kaputos ember neki-nekibúsulásán könnyítő, cigánybandára igen alkalmatos érzelmes nóta.

Erdélyi közlése után elég sűrűn találkozunk vele. Közli dallamostul Füredy gyűjteménye (1851, majd 1853 és 1861-es kiadásában), ugyanolyan szövegváltozattal, csupán az esküvő idejét rövidíti meg egy héttel. Hozza

¹ *Népdalok és mondák*, II. kötet 93. l. (184. szám.) (Az első két sort a dallam mindig megismétli.)